

Evoluții specifice ale regimului comunist: Stalinizarea României (1947-1965)

1. Definiții

Dictatură = regim de mână forte, în care întreaga putere politică este concentrată în mâna unei persoane sau a unui grup restrâns de indivizi și care se bazează pe forța militară și pe cea polițienească. A constituit un model de guvernare politică răspândit în epoca modernă și contemporană.

Naționalizare (sau etatizare) = măsură politică prin care se face un transfer al proprietății private în proprietatea statului, o înlocuire a proprietății private cu proprietatea publică, fiind opusul privatizării.

Plan cincinal = cuprinde un număr de obiective ce trebuie îndeplinite în termen de cinci ani, fiind un instrument important în economia planificată, comunistă.

2. Instaurarea regimului comunist (1944-1947)

- 23 august 1944 - România a ieșit din conflictul cu Națiunile Unite și a fost ocupată de forțele Armatei Roșii (1944-1958) ⇒ primul pas spre instaurarea comunismului în România;

- cucerirea puterii politice de către comuniști s-a realizat în mai multe etape:

I. 23 august 1944-28 februarie 1945: numirea unor comuniști în guvernele care au urmat la conducerea statului după îndepărtarea mareșalului Ion Antonescu: în guvernarea general Constantin Sănătescu (23 august-5 decembrie 1944) și în cea reprezentată de generalul Nicolae Rădescu (6 decembrie 1944-28 februarie 1945).

II. 6 martie 1945-30 decembrie 1947: în urma intervenției directe a comisarului sovietic Andrei Ianuarevici Vișinski pe lângă regele Mihai I s-a format un guvern comunist, condus de Petru Groza, în care nu a fost inclus nici un ministru al celor două partide istorice, P.N.L. și P.N.Ț. ⇒ nerecunoașterea guvernului de către Regatul Unit și S.U.A. și „greva regală” (21 august 1945-7 ianuarie 1946), prin care regele Mihai I a refuzat să semneze actele emise de guvern (în momentul includerii în guvern a doi miniștri din P.N.L. și P.N.Ț. regele a stopat greva).

III. Măsurile luate de guvernele Petru Groza I și II (6 martie 1945-30 decembrie 1947):

a. 23 martie 1945: reforma agrară a avut rolul de a atrage țăranii de partea comuniștilor;

b. Reinstalarea administrației românești în Transilvania;

c. Planificarea unor „greve spontane” de către sindicatele procomuniste, cu scopul de a destabiliza ordinea publică;

d. Îndepărtarea „elementelor reacționare”: după model stalinist, opozanții noului regim au fost acuzați, judecați și închiși de către Tribunalele Populare („proces-spectacol”);

e. Crearea SovRom-urilor: 16 societăți mixte sovieto-române (SovRom Transport, SovRom Cuarțit, SovRom Petrol, SovRom Film, SovRom Banc, SovRom Lemn, SovRom Metal, SovRom Gaz, SovRom Chim, SovRom Construcția, SovRom Naval, SovRom Metale Neferoase, SovRom Cărbune, SovRom Asigurare, SovRom Tractor și SovRom Utilaj Petrolier), care au funcționat în perioada 1945-1956, cu scopul oficial de a gestiona recuperarea datoriilor României față de Uniunea Sovietică, fiind înființat câte unul pentru fiecare ramură importantă a economiei naționale, cea mai durabilă și mai rentabilă formă de exploatare de către U.R.S.S. a bogățiilor naturale și a economiei românești;

f. 15 iulie 1946 - adoptarea Decretului nr. 2278: suprimarea sistemului parlamentar bicameral, prin desființarea Adunării Deputaților și transformarea legislativului într-unul unicameral;

g. 19 noiembrie 1946 - fraudarea alegerilor: Blocul Partidelor Democratice, condus de forțele comuniste, a obținut majoritatea în Parlamentul României;

h. 14 iulie 1947 - Înscenarea de la Tămădău (Afacerea Tămădău): unui număr important de fruntași ai P.N.Ț. le-a fost oferită ocazia de a fugi în străinătate, dar la aerodromul din Tămădău (județul

Călărași) autoritățile i-au arestat și i-au pus sub acuzare pentru „încercare de fugă într-o țară străină”. P.N.L. s-a autodizolvat.

IV. 30 decembrie 1947 - abdicarea regelui Mihai I: comuniștii români, sprijiniți de ocupanții militari sovietici, au impus regelui, prin șantaj și amenințare, semnarea unui act de abdicare și au silit Familia Regală să părăsească țara într-un exil forțat (4 ianuarie 1948) ⇒ proclamarea R.P.R. (Republica Populară Română).

3. *Dictatura personală dejistă (1948-1965)*

- stalinizarea României a fost favorizată de prezența Armatei Roșii și de folosirea presiunilor sovietice politice și militare;

- 1946-1957 - Gheorghe Gheorghiu-Dej și-a consolidat puterea în partid prin eliminarea adversarilor politici: facțiunea ilegalistă condusă de Ștefan Foriș (1946: executat) și Lucrețiu Pătrășcanu (1948: arestat; 1954: executat); facțiunea moscovită condusă de Ana Pauker, Vasile Luca și Teohari Georgescu, acuzată de „deviaționism de dreapta” (1952: eliminați din partid/închiși); „conspiraționiștii” Iosif Chișinevschi și Miron Constantinescu (1957: eliminați din partid).

Politica internă:

a. 3 februarie 1948 - înființarea partidului unic, P.M.R. (Partidul Muncitoresc Român), prin fuziunea dintre Partidul Comunist din România și Partidul Social-Democrat;

b. 13 aprilie 1948 - adoptarea unei noi constituții, alcătuită după modelul celei sovietice din anul 1936, prima lege fundamentală a R.P.R. ⇒ transformarea României într-un stat totalitar, în care drepturile și libertățile cetățenești nu au fost respectate;

c. 11 iunie 1948 - adoptarea Legii **Naționalizării**, prin care s-au etatizat întreprinderile industriale, bancare, de asigurări, miniere, transporturi și de telecomunicații, statul român ajungând să controleze toate resursele solului și subsolului, precum și întreprinderile individuale și societățile de orice fel;

d. 3 august 1948 - reorganizarea învățământului după model sovietic: în școli s-a studiat marxism-leninismul; istoria a fost falsificată în interesul partidului comunist și al U.R.S.S.; s-au eliminat unele materii (religia, psihologia și sociologia); s-au înființat organizații de copii și tineret coordonate de partid (Organizația Pionierilor și Uniunea Tineretului Muncitoresc); s-au introdus lecții de învățământ politic și studierea limbii ruse; s-au îndepărtat din programă numeroși autori (Dimitrie Cantemir, Mihail Kogălniceanu, Vasile Alecsandri, Bogdan Petriceicu Hașdeu, Titu Maiorescu, Mihai Eminescu, Alexandru Vlahuță, George Coșbuc, Octavian Goga și George Topârceanu); a fost eliminată creația culturală autentică;

e. 4 august 1948 - adoptarea Legii Cultelor: subordonarea față de statul comunist a B.O.R. (Biserica Ortodoxă Română) și desființarea Bisericii Greco-Catolice (la insistențele U.R.S.S.-ului), prin unirea forțată cu B.O.R.;

f. 28 august 1948 - crearea D.G.S.P. (Direcția Generală a Securității Poporului), cu un rol central în sovietizarea României, iar apoi la menținerea regimului comunist la putere, și impunerea unui climat al terorii, bazat pe supraveghere și represiune;

g. 1948 - intensificarea procesului de ideologizare și cenzurare a culturii și științei, impunându-se ateismul, proletcultismul și realismul socialist (cultura a promovat realizările partidului comunist);

h. 1948-1962 - rezistența armată anticomunistă: grupuri de partizani s-au organizat în zona muntoasă, cele mai cunoscute fiind Grupul Ion Uță și Spiru Blănaru (1948-1949: „*Blocul Național*” din Munții Banatului); Grupul Nicolae Dabija (1948-1949: „*Frontul Apărării Naționale, Corpul de Haiduci*” din Munții Apuseni); Grupul Gogu Puiu, Nicolae Fudulea și Dumitru Fudulea (1948-1950: „*Haiducii Dobrogei*” din zona Dobrogei); Grupul Gheorghe Arsenescu și Toma Arnăuțoiu (1948-1958: „*Haiducii Muscelului*” din Munții Făgărașului); Grupul Teodor Șuşman (1948-1958: Munții Apuseni); Grupul Nicolae Pop și Atanase Oniga (1949-1953: Munții Apuseni); Grupul Gavril Vatamaniuc (1949-1955: Bucovina); Grupul Ion Gavrilă Ogoranu (1949-1956: Grupul Carpatin Făgărașan);

i. 23 ianuarie 1949 - înființarea Direcției Generale a Miliției, organ represiv, care alături de Securitate a avut rolul de a aresta „*dușmanii poporului*” și de a îi elimina fizic, fie în închisori (Gherla, Sighet, Aiud și Pitești), fie în lagăre de muncă forțată (Canalul Dunăre-Marea Neagră, Căvnic, Baia Sprie și

Periprava);

j. 1949-1962 - colectivizarea agriculturii, prin confiscarea a aproape tuturor proprietăților agricole private din țară, a făcut ca 96% din suprafața agricolă a României să fie încadrată în ferme administrate de stat, G.A.S.-uri (Gospodării Agricole de Stat), G.A.C.-uri (Gospodării Agricole Colective), I.A.S.-uri (Întreprinderi Agricole de Stat), S.M.T.-uri (Stațiuni de Mașini Agricole și Tractoare), și, din 1956, C.A.P.-uri (Cooperative Agricole de Producție);

k. 1951-1955 - adoptarea primului plan **cincinal**, prin care s-au pus bazele pentru o industrializare sistematică, forțată, a României, 42% din investiții ajungând în activele de producție (industrie grea și mașini), iar 10% în agricultură;

l. 27 martie 1952 - în condițiile amestecului U.R.S.S. în treburile interne ale statului român, a fost adoptată o nouă constituție, care nu a adus modificări fundamentale în organizarea politică, dar a încălcat foarte grav independența țării: prevederile obișnuite despre independența și suveranitatea statului au fost eliminate, României lipsindu-i o politică externă proprie.

Politica externă:

a. 4 februarie 1948 - România a semnat Tratatul de prietenie, colaborare și asistență mutuală cu U.R.S.S., valabil 20 de ani, ce a prevăzut obligativitatea consultării guvernului sovietic în toate problemele de politică externă și limitarea capacității României de a își promova propria politică externă și relațiile diplomatice cu alte state, în afara celor considerate „frățești” (celelalte țări socialiste);

b. 1948-1955 - în conflictul politic sovieto-iugoslav (ruptură politică între Iugoslavia, condusă de Iosip Broz Tito, și U.R.S.S., condusă de Stalin, ca urmare a respingerii de către conducerea iugoslavă a ambițiilor sovietice de a o transforma într-un stat satelit) România a susținut U.R.S.S.;

c. 1949 - România a aderat la C.A.E.R. (Consiliul de Ajutor Economic Reciproc), organizație economică a statelor comuniste, răspunsul sovietic la Planul Marshall, cu misiunea de a stimula comerțul dintre țările din blocul estic;

d. 1955 - aderarea României la O.T.V. (Organizația Tratatului de la Varșovia sau Pactul de la Varșovia), alianță militară a U.R.S.S. și a statelor din Europa de Est, care au dorit să se apere împotriva amenințării pe care au perceput-o din partea alianței N.A.T.O. (Organizația Tratatului Atlanticului de Nord);

e. 23 octombrie-11 noiembrie 1956 - Revoluția Ungară: Gheorghe Gheorghiu-Dej a sprijinit intervenția militară a U.R.S.S. în Ungaria, împotriva regimului condus de Imre Nagy (1956);

f. Iunie-iulie 1958 - retragerea trupelor sovietice din România, în condițiile sporirii încrederii pe care U.R.S.S.-ul a manifestat-o în liderii partidului comunist român;

g. 1961-1962 - ruptura sino-sovietică (1961: divergențe ideologice între Republica Populară Chineză și U.R.S.S.) și criza rachetelor din Cuba (16-28 octombrie 1962: conflict diplomatic americano-sovietic, declanșat de încercarea U.R.S.S. de a instala rachete nucleare în Cuba) i-au permis lui Dej să se distanțeze de sovietici și să adopte o linie comunistă naționalistă;

h. Aprilie 1964 - plenara P.M.R. a elaborat *Declarația cu privire la poziția Partidului Muncitoresc Român în problemele mișcării comuniste și muncitorești internaționale*, adevărat manifest de ieșire de sub influența sovietică (a fost criticată încercarea U.R.S.S. de a impune statelor socialiste propria voință), prin care România a respins „Planul Valev”, lansat de U.R.S.S. în 1964: idee lansată de geograful Emil Borisovici Valev, planul economic sovietic a propus o diviziune a muncii în cadrul blocului socialist, în care fiecare stat să se specializeze pe o anumită ramură economică, României revenindu-i sarcina de a se întoarce la agricultură.

- 19 martie 1965 - Gheorghe Gheorghiu-Dej s-a stins din viață (a suferit de cancer la plămâni) ⇒ ascensiunea lui Nicolae Ceaușescu (1965-1989) în funcția de lider al României comuniste.

4. Urmări

- eliminarea sistemului democratic și instaurarea dictaturii comuniste;
- declanșarea naționalizării forțate, colectivizării agriculturii și centralizarea economiei naționale;
- decimarea intelectualității românești și a tuturor disidenților într-un cadru represiv organizat.

Pentru o mai bună înțelegere a subiectului studiat vizionați următoarele videoclipuri:

<https://www.youtube.com/watch?v=Szq4hGCBO6c>

<https://www.youtube.com/watch?v=khMx4MJTSh8>

<https://www.youtube.com/watch?v=cgIPp4sQPpU>

BIBLIOGRAFIE:

1. Dumitrescu, Doru, Manea, Mihai, *Mic dicționar enciclopedic de termeni istorici*, Editura Meronia, București, 2008.
2. Barnea, Alexandru (coordonator), Manea, Vasile Aurel, Palade, Eugen, Teodorescu, Bogdan, *Istorie: Manual pentru clasa a XII-a*, Editura Corint, București, 2007.
3. Petre, Zoe (coordonator), Căpiță, Carol, Stănescu, Ecaterina, Lung, Ecaterina, Livadă-Cadeschi, Ligia, Ciupală, Alin, Țurcanu, Florin, Vlad, Laurențiu, Andreescu, Sorin, *Istorie: Manual pentru clasa a XII-a*, Editura Corint, București, 2008.
4. Adăscăliței, Felicia, Lazăr, Liviu, *Istorie: Manual pentru clasa a XII-a*, Editura Corvin, Deva, 2007.
5. Băluțoiu, Valentin, Grecu, Maria, *Istorie: Manual pentru clasa a XII-a*, Editura Didactică și Pedagogică, București, 2007.
6. Scurtu, Ioan, Cristea, Niculae, Curculescu, Marian, Dincă, Constantin, Soare, Aurel Constantin, *Istorie: Manual pentru clasa a XII-a*, Editura Economică Preuniversitară, București, 2008.
7. Dondorici, Florentina, Lica, Elena Emilia, Poamă, Emil, Ionescu, Vasile, Osanu, Octavian, Stoica, Relu, *Istorie: Manual pentru clasa a XII-a*, Editura Gimnasium, București, 2008.
8. Stan, Magda, Vornicu, Cristian, *Istorie: Manual pentru clasa a XII-a*, Editura Niculescu ABC, București, 2015.
9. Deletant, Dennis, *România sub regimul comunist*, Editura Fundației Academia Civică, București, 2012.
10. Tismăneanu, Vladimir, *Stalinism pentru eternitate: o istorie politică a comunismului românesc*, Editura Polirom, Iași, 2005.
11. Onișoru, Gheorghe, *Stalin și poporul rus...: democrație și dictatură în România contemporană*, Editura Corint, București, 2021.
12. Giurescu, Dinu C., *România în timpul lui Gheorghe Gheorghiu Dej*, Editura Enciclopedică, București, 2017.
13. Ficeac, Bogdan, *Cenzura comunistă și formarea „Omului nou”*, Editura Nemira, București, 1999.
14. Kligman, Gail, Verdery, Katherine, *Țăranii sub asediu: colectivizarea agriculturii în România (1949-1962)*, Editura Polirom, Iași, 2015.